

بررسی وضعیت حکمرانی متعالی در بین کشور های آسیای جنوب غربی در دوره زمانی ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸

با تاکید بر جمهوری اسلامی ایران

نویسندگان

غلامرضا محمدی ، دانشجوی دکترای جغرافیای سیاسی ، دانشگاه آزاد اسلامی ، واحد علوم و تحقیقات تهران

ریباز قربانی نژاد ، دانشیار گروه جغرافیای سیاسی ، دانشگاه آزاد اسلامی ، واحد علوم و تحقیقات تهران

چکیده

حکمرانی متعالی عالی ترین نوع نظام حکومتی است که مشروعیت آن را مردم تعیین می کنند. در حکمرانی متعالی فرصت های اجتماعی، اقتصادی برابر، مشارکت، توزیع عادلانه قدرت، عدالت اجتماعی از بارزترین شاخصه های آن است. هرچند دستیابی به آن فرایندی پیچیده و دشوار است اما مطالبات مردم برای مدیریت سیاسی در حال افزایش است. دولت ها باید زمینه استقرار آن را به تدریج فراهم نمایند. وقتی بعد از ۲۰ قرن بیش از ۸۰ درصد از نظام های سیاسی در دنیا به شیوه اندک سالاری است؛ یعنی تا تحقق حکمرانی متعالی مسیری طولانی پیش رو است. یکی از مناطقی که با شاخص های حکمرانی متعالی فاصله زیادی دارند؛ کشور های آسیای جنوب غربی هستند این منطقه از موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی برخوردار است؛ اما چالش های درونی و بیرونی مانع از ایجاد حکمرانی متعالی شده است.

این مقاله تلاش دارد با روش توصیفی - تحلیلی وضعیت حکمرانی متعالی را در بین کشور های آسیای جنوب غربی در شاخص های حکومت داری دموکراسی، عملکرد سیاسی، عملکرد اقتصادی، سطح دشواری مورد واکاوی قرار دهد.

یافته های تحقیق نشان می دهد که غالب کشور های آسیای جنوب غربی در زیر شاخص های حکومت داری، دموکراسی، مشارکت سیاسی، قانون مداری، ثبات آزادی و قانون اساسی، همکاری بین المللی، بهره وری منابع، پایداری، سطح دشواری افت داشته اند همچنین برخی از کشور ها در عملکرد اقتصادی (اقتصاد، مالکیت خصوصی، ارز و ثبات قیمت، رفاه اجتماعی و...) وضعیت رو به رشدی داشته اند.

واژگان کلیدی: حکمرانی متعالی، حکومت داری، دموکراسی، اقتصاد بازار، آسیای جنوب غربی

آسیای جنوب غربی با وسعت حدود ۱۲ میلیون کیلومتر مربع و جمعیتی حدود ۵۳۰ میلیون نفر شامل کشورهای آذربایجان، ارمنستان اردن، افغانستان، پاکستان، امارات متحده عربی، ایران، بحرین، ترکیه، سوریه، اسرائیل، عراق، عربستان، عمان، قطر، کویت، گرجستان، لبنان، یمن می باشد. در منطقه آسیای جنوب غربی ۱۲ کشور دارای حکومت جمهوری و ۷ کشور دارای حکومت سلطنتی است. غالب کشورهای این منطقه (به استثناء ایران) بعد از جنگ جهانی دوم و با پساز فروپاشی شوروی در روی نقشه سیاسی جهان ظاهر شدند. این منطقه از طریق تنگه های استراتژیکی هرمز، باب المندب، سوئز، بسفر، داردانل به قاره های اروپا، آسیا و آفریقا متصل می شود. همین موقعیت ممتاز استراتژیکی با پیدایش ذخایر عظیم نفت و گاز موجب اهمیت ژئوپلیتیکی و ژئو اکونومیکی منطقه گردید و این ویژگی ها باعث شده تا در اغلب نظریه های ژئوپلیتیک مانند نظریه هارتلند، مکیندر، قدرت دریایی الفرد ماهان، ریملند اسپایکمن، کمربند شکننده کوهن بر اهمیت این منطقه توجه ویژه ای شود. جغرافیای سیاسی منطقه با پیدایش نفت و گاز متحول گردید. بطوری که کل ذخایر اثبات شده نفت جهان حدود ۱۶۵۳ میلیارد بشکه بر آورد شده که ۷۹۵ میلیارد آن (۶۱ درصد) در این منطقه واقع شده است. در این منطقه روزانه ۲۴ میلیون بشکه نفت تولید می شود. یعنی ۲۷ درصد از کل نفت تولیدی جهان از این منطقه تامین میشود. بنابر این اهمیت ژئوپلیتیکی و ژئو اکونومیکی آن زمینه را برای حضور، نفوذ و رقابت بین قدرت های منطقه ای، فرامنطقه ای و بین المللی فراهم نموده. حاکمان و سیاست گزاران به کمک درآمد های نفتی در حوزه های اقتصادی، اجتماعی تغییراتی روبنایی همراه با رفاه برای شهروندان ایجاد کردند اما در حوزه های سیاسی و حکومت داری، مردم سالاری، دموکراسی، مشارکت در قدرت، توزیع عادلانه منابع، برابری فرصت های اجتماعی، اقتصادی با چالش هایی روبرو هستند.

بیان مساله

در عصر ارتباطات و اطلاعات که دانش مرزهای سیاسی، اقتصادی اجتماعی و فرهنگی را در نور دیده و بینش، معرفت و آگاهی ملت ها را ارتقاء داده است. انتظارات و توقعات شهروندان در همه کشورهای جهان از حاکمان، دولتمردان و سازمان های بین المللی و سازمان های مردم نهاد افزایش یافته و انتظار دارند تا در قدرت و مدیریت سیاسی کشور سهمیم باشند. در هزاره سوم حکمرانی متعالی یکی از راهبرد مهم کیفی در مدیریت جغرافیای سیاسی کشورها است. حاکمان باید فرصت های اجتماعی و اقتصادی برای همه اقوام اعم از اکثریت و اقلیت که در درون مرزهای سیاسی زندگی می کنند در تصمیم گیری ها و سیاست گذاری ها کلان و خرد بطور یکسان و برابر فراهم کنند. هدف حکمرانی متعالی مشارکت مردم در همه ابعاد توسعه توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، امنیتی، زیست محیطی، فناوری است. در حکمرانی متعالی مردم نقش محوری دارند و دولتها باید زیر ساخت های مشارکت آنان را در فعالیت های سیاسی و اقتصادی فراهم کنند. حکمرانی متعالی مهمترین رکن برای تحقق برنامه های رشد و توسعه است. در عصر کنونی ۸۵ درصد از مردم جهان در جوامع اندک سالار زندگی می کنند و این افت بزرگ سیاسی نیز در غالب کشورهای آسیای جنوب غربی به چشم می خورد. در دهه های اخیر حاکمان این کشور ها با در آمد های حاصل از فروش نفت رفاه نسبی را فراهم نموده اند؛ اما آیا به مطالبات سیاسی هم توجه نموده اند. اگر چه دولت های منطقه به مدد منابع در آمدی نفت توانسته اند با ارائه خدمات آموزشی و بهداشتی وفاداری مردم را به خود جلب کنند اما آیا این وفاداری پایدار خواهد ماند. در برخی از این کشور ها سالهاست که اندک سالاری در سیاست و اقتصاد سیطره دارد ؟ بدون تردید عبور از نظام سیاسی اندک سالار به مردم سالار با موانع زیادی روبرو است. دردینا کشور های معدودی توانسته اند از این هیولای هزار سر نجات یابند چون به رنگ ها و شکل های متنوع درمی آید و در منافذ سیاسی و اقتصادی رخنه می کند حاکمان تصمیم گیران و سیاست گزاران کشور های آسیای جنوب غربی باید به آرامی از اندک سالاری به مردم سالاری حرکت کنند تا تنش ها، جنگ ها، اختلافات، تروریسم و... کاهش یابد و زمینه برای توسعه پایدار در منطقه فراهم شود. اگر حکمرانان این کشور ها بتوانند شاخص حکمرانی متعالی از جمله حاکمیت قانون را ۱ درصد ارتقاء

دهند رشد اقتصادی ۱۷ درصد افزایش می یابد و اگر حق پاسخگویی را یک درصد ترمیم نمایند، رشد اقتصادی ۲۱ درصد افزایش می یابد. مقاله حاضر به دنبال پاسخ به این سوال است؛ وضعیت حکمرانی متعالی در بین کشور های آسیای جنوب غربی از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ چگونه بوده ؟ فرض بر این است که چالش های فرا روی کشور های آسیای جنوب غربی مانع از ایجاد حکمرانی متعالی می گردند...هرچند کشور های این منطقه اشتراکات دینی، فرهنگی و تاریخی زیادی دارند اما میزان رشد، توسعه و پیشرفت آنها با همدیگر متفاوت است. برخی از کشور های منطقه در مسیر توسعه گام هایی برداشته اند و برخی در آغاز راه هستند. سنجش شاخص ها فرصتی است برای حاکمان و سیاست گذاران و برنامه ریزان کشور های منطقه است تا بدانند در کجا ایستاده اند و تا وضعیت مطلوب چقدر فاصله دارند و چگونه می توانند این مسیر را سریعتر طی کنند.

روش تحقیق: روش شناسی حاکم بر تحقیق حاضر توصیفی- تحلیلی است اطلاعات از منابع اسنادی، کتابخانه ای و اینترنتی جمع آوری و تجزیه و تحلیل شده اند.

ادبیات پژوهش

حکمرانی یکی از ارکان مهم در رشد و توسعه کشور ها به شمار می آید پژوهشگران در این خصوص تحقیقاتی را انجام داده اند که در این نوشتار به نتایج تعدادی از آنها اشاره می گردد.

- ملکی و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله ای تحت عنوان سازوکار اثر گذاری هم زمان حکمرانی خوب و مخارج دولتی بر رشد اقتصادی به این نتایج رسیده اند که حکمرانی خوب و مخارج دولتی دارای تاثیر مثبت و معنی داری بر رشد اقتصادی هستند.

-حشمت زاده و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی تحت عنوان موانع تحقق حکمرانی خوب در فرهنگ سیاسی ایران به این نتایج رسیده اند که بخش اعظم دلایل عدم تحقق حکمرانی خوب در ایران به چالش های سیاسی باز می گردد که این چالش ها عمدتاً در حوزه فرهنگ سیاسی قرار دارند. در این پژوهش برای رفع موانع تحقق حکمرانی خوب در ایران به کوچک سازی دولت، گفتگو و مفاهیم ملی، بسط جامعه مدنی، عرصه اطلاع رسانی، ارتقاء دانایی، تحول در نگرش های فردی، محور بخشی به قانون در تعاملات جمعی و فردی، نگاه ملی و نظامند به حکمرانی خوب پیشنهاد شده است.

-زاینده رودی و همکاران (۱۳۹۶). در مقاله ای تحت عنوان بررسی تاثیر شاخص های حکمرانی خوب بر توزیع درآمد با بکارگیری پانل داده ها مطالعه موردی کشورهای منتخب جنوب غربی آسیا به این نتیجه رسیده اند که شاخص کیفیت حکمرانی و شاخص های ثبات سیاسی و اثر بخشی دولت تاثیر منفی و معناداری بر کاهش نابرابری دارند و اجرای مناسب این سیاست ها باعث بهبود وضعیت توزیع درآمد می گردد.

-آرایی و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله ای تحت عنوان توصیه های سیاسی موانع تحقق پذیری حکمرانی خوب در اداره عمومی (مطالعه موردی فرمانداری و شهرداری شهرستان مینو دشت) به این نتایج دست یافته اند که شاخص پاسخگویی رتبه ۲/۰۰، حاکمیت قانون رتبه ۲/۴۰، شفافیت رتبه ۲/۸۰، مشارکت رتبه ۲/۸۱ بوده و بیانگر میزان بالای موانع تحقق حکمرانی خوب در شهرستان مینودشت بوده و برای رفع آن باید به ترتیب پاسخگویی، حاکمیت قانون، شفافیت و مشارکت را در اولویت قرار داد.

-فدایی و همکاران (۱۳۹۶) در بررسی تاثیر شاخص های حکمرانی خوب و اندازه دولت بر شاخص فساد در کشور های بریکس و ایران به این نتایج دست یافته اند که شاخص کیفیت قوانین با ضریب ۲/۴ بیشترین تاثیر را بر کاهش فساد داشته است و شاخص اثر بخشی دولت با ضریب ۰/۱/دارای کمترین تاثیر است. همچنین افزایش شاخص های اندازه دولت و تورم به افزایش میزان فساد منجر خواهد شد. افزایش شهرنشینی نیز نوعی پرسشگری ایجاد می کند و نظارت را افزایش می دهد که در نهایت منجر به کاهش فساد می شود.

-کریمی و همکاران(۱۳۹۶) در پژوهش ارتباط و تاثیر شاخص های حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی در ایران با رویکرد تصحیح خطای برداری به این نتایج رسیده اند که تمامی شاخص های حکمرانی دارای تاثیر گذاری مثبت و معناداری بر رشد اقتصادی هستند. از بین شاخص های حکمرانی کیفیت مقررات و پاسخگویی و اظهار نظر به ترتیب بالاترین و پایین ترین اثر گذاری بر رشد اقتصادی برخوردار بوده اند .

- حاجی یوسفی و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله ای تحت عنوان موانع مشارکت در چالش میان فرهنگ سیاسی و حکمرانی خوب از دید مدیران ارشد دولت جمهوری اسلامی ایران به این نتایج رسیده اند که فردگرایی منفی، استبداد زدگی، ضعف جامعه مدنی، مشکلات ساختاری، دولت شبه رانتی از موانع تحقق مشارکت در فرهنگ سیاسی و کوچک کردن دولت، تقویت منافع ملی، بسط جامعه مدنی، حاکمیت اراده عمومی می توانند به تقویت حکمرانی خوب کمک کنند .

- امامی و شاکری (۱۳۹۵) در مقاله ای تحت عنوان حکمرانی خوب و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مفهوم و مولفه های حکمرانی خوب را در قانون اساسی مورد واکاوی قرار داده و یافته های آن بیانگر این است که هر یک از مولفه های حکمرانی خوب به گونه ای در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مورد تاکید بسیاری بوده و در عرضه عمل نیز شاهد فراز و نشیب این شاخص ها پس از انقلاب اسلامی بودیم اما تحقق مولفه های حکمرانی خوب حکایت از آن دارد که پیاده سازی آن مستلزم مدل بومی در کشور است .

- دادگر و نظری (۱۳۹۵) در مقاله ای تحت عنوان تاثیر حکمرانی خوب بر آلودگی محیط زیست در کشور های آسیای جنوب غربی به این نتایج رسیده اند که شاخص های کنترل فساد، اثر بخشی دولت، ثبات سیاسی، نبود خشونت، صدا و پاسخگویی، کیفیت قوانین، حاکمیت قانون به عنوان شاخص های معرف حکمرانی خوب اثری منفی و معنادار بر آلودگی دارند. بهبود شاخص های حکمرانی خوب می تواند آلودگی محیط زیست را کاهش دهند .

- پاداش زیوه و خدایانه (۱۳۹۴) در مقاله ای تحت عنوان بر آورد تاثیر شاخص های حکمرانی خوب بر اقتصاد دانش بنیان در کشور های منتخب پرداخته و نتایج حاکی از آن است که تاثیر کلی شاخص های حکمرانی خوب به عنوان یک متغیر کلیدی بر شاخص اقتصاد دانش بنیان تاثیر مثبت و معنادار است و تاثیر مولفه های حاکمیت قانون و ثبات سیاسی مهار فساد بر اقتصاد دانش بنیان قوی تر از مولفه های دیگر است .

- مفتاح و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله ای تحت عنوان امکان سنجی اجرای نظریه حکمرانی خوب در جوامع اسلامی با تاکید بر جمهوری اسلامی ایران به این نتایج رسیده اند که ماهیت حکمرانی خوب و اصول مندرج در آن در جوامع اسلامی متفاوت از جوامع غربی است اما پذیرش اصول نظریه حکمرانی خوب به عنوان یک تجربه بشری با رعایت ضوابط و قواعد اساسی با محدودی مواجه نیست و ترویج اصول مستقل حکمرانی مستخرج از قرآن و سنت مورد تاکید است .

-پور عزت و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله ای تحت عنوان خط مشی گذاری مالی در حکم رانی متعالی از منظر نهج البلاغه شاخص های حکمرانی متعالی را پیروی از عقل در تصمیم گیری، برداشتن موانع رشد و توسعه، استفاده آگاهانه از منابع ملی، فرصت های برابر برای همه مردم، رقابت در بازار، بهره مندی از فضای کسب و کار، رفاه، امنیت، تقویت اعتماد عمومی، امکان مشارکت برای همه مردم، رعایت حقوق بیت المال، مبارزه با فقر، عدالت اجتماعی و.. می داند .

-محسنی زنوزی و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله ای به مطالعه اثر درآمد های نفتی بر شاخص های حکمرانی خوب در کشور های منتخب عضو اوپک پرداخته و یافته های آن نشان داد که درآمد های نفتی بر شاخص های حکمرانی خوب (کنترل فساد، ثبات سیاسی، اعتراض و پاسخگویی اثر بخشی دولت، کیفیت قوانین) اثر منفی و معناداری داشته است .

- دقتی اصلی و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله ای تحت عنوان اثر حکمرانی خوب بر سطح فساد اقتصادی در کشور های با سطح توسعه یافتگی متوسط به این نتایج رسیدند که مولفه های حق اظهار نظر و پاسخگویی ، اثر بخشی دولت ، کنترل فساد و قوانین و مقررات تاثیر قابل ملاحظه و مثبتی بر کاهش سطح فساد نداشته اند بلکه نشانگر مشکلات کیفی در اجرای این سیاست بودند .

- سامتی و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله ای تحت عنوان تحلیل تاثیر شاخص های حکمرانی خوب بر شاخص های توسعه انسانی مطالعه موردی کشور های جنوب شرقی اسیا به این نتایج رسیده اند که کیفیت حکمرانی خوب که از طریق میانگین موزون شاخص های حکمرانی محاسبه شده است اثر مثبت و به لحاظ آماری کاملاً معنادار بوده اند . از بین شاخص های حکمرانی خوب شاخص ثبات سیاسی ، کارایی دولت ، کیفیت قوانین و مقررات ، حاکمیت قانون ، اثری مثبت و به لحاظ آماری کاملاً معنادار بر شاخص توسعه انسانی دارند .

- برادران شرکا و ملک الساداتی (۱۳۸۷) در مقاله ای تحت عنوان حکمرانی خوب ، کلید توسعه آسیای جنوب غربی به این نتایج رسیدند که حکمرانی خوب در این منطقه می تواند از طریق حداقل کردن میزان اختلالات سیاسی و حداکثر ساختن سطح پیاده سازی سیاست های مطلوب در بخود فضای کسب کار و ارتقاء رشد اقتصادی موثر واقع شوند .

مبانی نظری پژوهش

در فرهنگ آکسفورد حکمرانی خوب مترادف با واژه دولت بکار رفته است. حکمرانی محصول مشارکت جامعه مدنی، دولت، بخش خصوصی و قدرت های بین المللی است. این نهاد با همکاری و تعامل زمینه تحقق آن را در هر کشوری فراهم می کنند حکمرانی یکی از راهبرد های مهم در پیشران توسعه و پیشرفت هر کشور است. حکمرانی خوب مفهوم پیچیده ای است که تعریف دقیق و مشخص آن برای اندیشمندان و صاحب نظران مشکل است اما در این پژوهش به برخی از تعاریف اشاره می گردد.

بانک جهانی در اولین گزارش خود در سال ۱۹۸۹ حکمرانی خوب را ارایه خدمات کارآمد، نظام قضایی قابل اعتماد و نظام اداری پاسخگو تعریف نموده است (سامتی و همکاران، ۱۳۹۰). همچنین این بانک در سال ۱۹۹۲ تعریفی دیگری از آن ارائه نمود که عبارت است از شیوه ای که در آن قدرت برای مدیریت منابع اقتصادی و اجتماعی کشور در راستای توسعه صرف می شود. (پاداش زیوه و خدایانه، ۱۳۹۴) و در سال ۲۰۰۶ حکمرانی خوب را به عنوان رفتاری که نهاد های عمومی در راستای شکل دادن به سیاست های عمومی و کالا و خدمات بخش خصوصی بکار می برند تعریف نمود است. سازمان فرهنگی آموزشی یونسکو حکمرانی خوب را به معنای سازوکار ها فرایند ها، نهاد هایی که به واسطه آنها شهروندان، گروه ها، نهاد های مدنی، منافع مدنی خود را دنبال می کنند تعریف نموده است. (برادران شرکاء، ۱۳۸۶ به نقل از قلی پور، ۱۳۸۴).

کافمن و همکاران (۱۹۹۹) حکمرانی خوب را توانایی و ظرفیت دولت در تدوین و اجرای سیاست ها و احترام به شهروندان، حاکمیت میان فعل و انفعالات بین نهادها ی حاکم اقتصادی و اجتماعی تعریف نمودند و کوی مان (۲۰۰۳) حکمرانی خوب را به تمامی تعاملات بخش های دولتی، کنشگران و همکارانشان در بخش خصوصی، تلاش برای حل مسائل اجتماعی یا خلق فرصت های اجتماعی توجه به نهاد ها به عنوان مراجعی برای حاکمیت میان این تعاملات خلق هنجار هایی برای تمامی فعالیت ها تعریف نموده. همچنین کلیجن (۲۰۰۸) حکمرانی خوب را فرایندی می داند که از طریق شبکه های حکمرانی به سرانجام می رسد. برنامه توسعه سازمان ملل حکمرانی خوب را اعمال اقتدار اداری، سیاسی، اقتصادی، در امور کشور داری در تمامی سطوح آن می داند. (امامی و همکاران، ۱۳۹۵). کمیسیون جامعه اروپا حکمرانی خوب را متضمن این موضوع می داند که دولتمردان، نهاد ها و سازمان ها به حقوق بشر اصول دموکراسی و قانونمندی، احترام بگذارند. (امامی و شاکری، ۱۳۹۵)

اما جدید ترین تعریف بانک جهانی از حکمرانی خوب اتخاذ سیاست های پیش بینی شده و صریح حکومت، تصمیمات اداری و سیاسی شفاف، مسولیت پذیری کارگزاران، پاسخگویی دستگاه های اجرایی در قبال عملکرد های خود، مشارکت فعال شهروندان و همچنین برابری همه شهروندان در برابر قانون تبلور می یابد. (همان، ۱۳۹۵)

1-Good Governance

2-Daniel Kufman&Aratkraay&pablozoidoLobaton

3-Kooiman

4-Klijn

با توجه به تعاریف فوق حکمرانی خوب در واقع یک گفتمان جدیدی است که با تلفیق مولفه های خاص، حکمرانی ایده ال را توصیف می کند و الگوی نوینی برای مملکت داری است که با زیر ساخت های دینی فرهنگی، اقتصادی اجتماعی، سیاسی کشور ها همسو خواهد بود. حکمرانی خوب به دنبال کاهش فقر، افزایش مشارکت شهروندان، اقوام در فرایند های سیاسی، کاهش فساد، افزایش رفاه، توسعه پایدار، عدالت، فرصت برابر، اعتلای امنیت، قانون گرایی، کارآمدی حکومت در تامین مطالبات شهروندان، بالا رفتن شفافیت و تحقق اهداف و منافع ملی است. کمیسیون حقوقی سازمان ملل طی قطعنامه ۲۰۰۰/۶ به بیان ویژگی های اساسی حکمرانی خوب پرداخته که عبارتند از شفافیت، مسوولیت، پاسخگویی، مشارکت، حاکمیت قانون، انعطاف پذیری. مولفه های حکمرانی خوب عبارتند از حاکمیت قانون ۱، پاسخگویی ۲، مشارکت ۳، شفافیت ۴، برابری طلبی و فراگیر بودن، کارایی و اثر بخشی ۶. اجماع سازی ۷ بانک جهانی ۸.

حکمرانی متعالی ۹ یک هدف آرمانی و ایده آل است که تحقق آن بسیار دشوار به نظر می رسد و تا کنون کشور های بسیار اندکی به برخی از شاخص های آن نزدیک شده اند. مدلی است که در آن دولت ها از حداکثر توانمندی خود برای دست یابی به اهداف توسعه پایدار در همه ابعاد علمی، فنی، اقتصادی، اجتماعی، دفاعی، زیست محیطی، امنیتی، فرهنگی استفاده می کنند. بدون حکمرانی متعالی رشد اقتصادی در جامعه یکنواخت و هماهنگ نخواهد بود و شکاف طبقاتی، تبعیض در بخش های مختلف ایجاد می شود. حکمرانی متعالی نیازمند برنامه ریزی دقیق و راهبردی است و نمی تواند به صورت یک نسخه واحد و استاندارد برای همه کشور های جهان باشد بلکه بایستی بر اساس موقعیت جغرافیایی و شرایط فرهنگی دینی هر کشور باشد. بطور مثال در ایران ماهیت دولت اسلامی است که حیثیت دینی، مقبولیت آن به پذیرش و تایید عموم مردم وابسته است و حکومت از نوع مردم سالاری دینی است که هدف مهم و اساسی آن تمهید مقدمات و زمینه سازی برای هدایت و تحقق مراتبی از حیات طیبه است. (علم الهدی، ۱۳۸۶) حکمرانی متعالی زیر ساخت تحقق حیات طیبه است. معیار های حکمرانی متعالی ریشه در قرآن کریم، سیره پیامبر و ائمه معصومین (ع) دارد که با معیار های بانک جهانی و سازمان های بین المللی مجمع جهانی اقتصاد، سازمان شفافیت بین المللی، سازمان جهانی مالکیت فکری، بنیاد هریتیج، خانه آزادی، برتسمان استیفتانگ ۸ منافات و مغایرتی ندارند و بلکه کاملتر و جامع اند.

1-Rule of Law

2-Accountability

3-ParticipaTion

4-Transparency

5-Equity and Inclusiveness

6-Effectiveness and Efficiency

7- public Cause

8-Bertel smannstiftung

9-Transcendent Governance

یافته های تحقیق

شاخص های حکمرانی

بنیاد برتلسمان استیثانگ هر سال گزارش عملکرد های سیاسی و اقتصادی کشور ها را در شاخص های دموکراسی، اقتصاد بازار، حکومت داری سطح دشواری، عملکرد حکومت مطالعه و گزارش های آن را منتشر می کند. شاخص های مورد مطالعه در دموکراسی عبارتند از ۱- مشارکت سیاسی ۲- حاکمیت قانون ۳- ثبات، آزادی، قانون اساسی ۴- ادغام سیاسی، اجتماعی. زیر شاخص های مطالعاتی شامل الف- مشارکت سیاسی ۱) انتخابات آزاد عادلانه ۲، قدرت موثر ۳، حقوق اتحادیه ۴، آزادی بیان ۵، ب- حاکمیت قانون ۶ (قدرت بیان ۷، قوه قضائیه مستقل ۸، تعقیب و پیگرد قانونی ۹، حقوق شهروندی ۱۰) پ- ثبات، آزادی و قانون اساسی ۱۱ (عملکرد موسسات دموکراتیک ۱۲، تعهد به نهاد های دموکراتیک ۱۳)، ت- ادغام سیاسی و اجتماعی ۱۴ (سیستم حزبی ۱۵، گروه های علاقمند ۱۶، تایید دموکراسی ۱۷، سرمایه اجتماعی ۱۸) ث- دولت ۱۹ (انحصارگرایی ۲۰، هویت دولت ۲۱، نو محافظه کاران ۲۲، مدیریت پایه ۲۳) می باشند

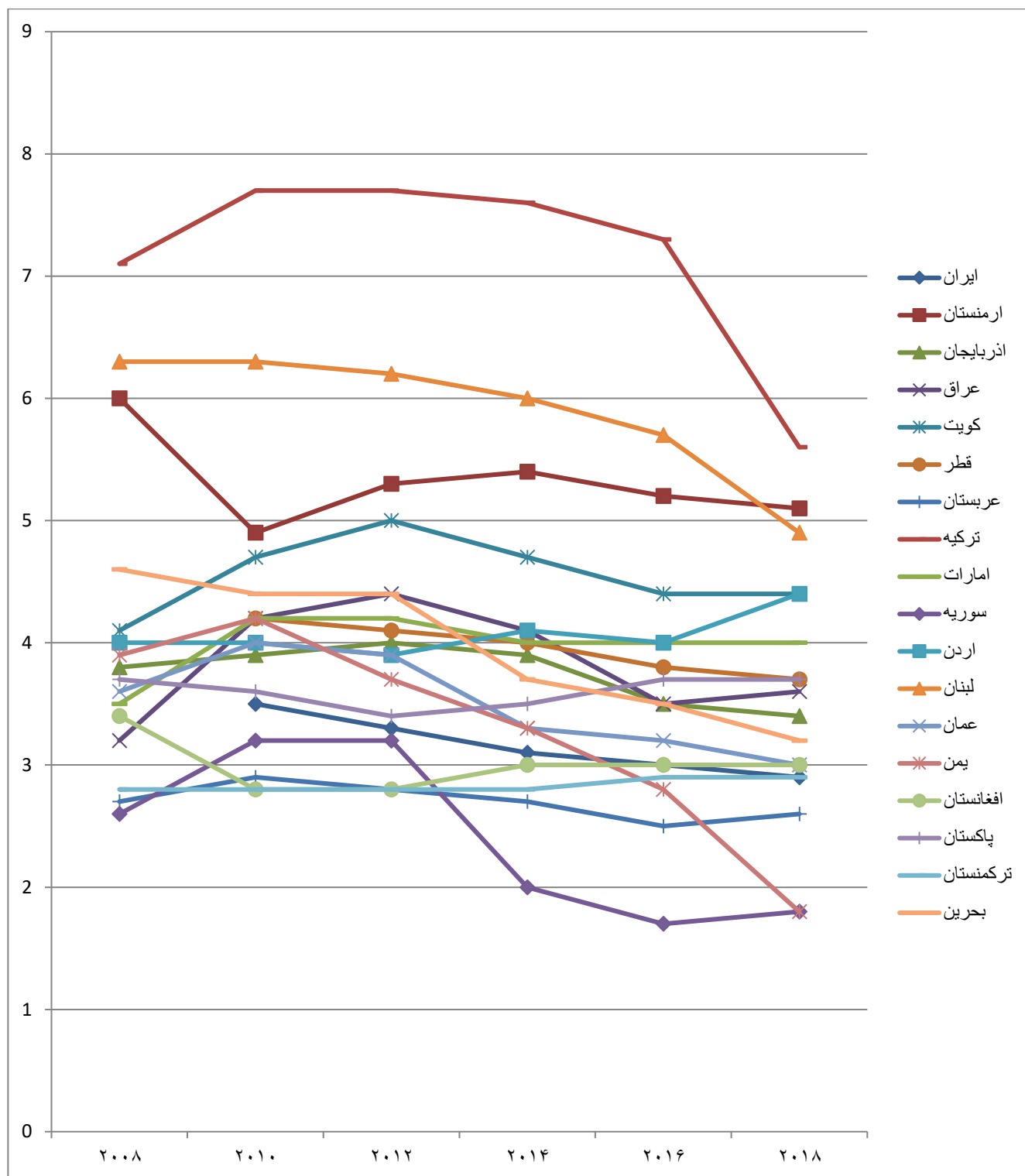
الف- شاخص دموکراسی: در این شاخص وضعیت دموکراسی در ۵ معیار از مقیاس ۱ تا ۱۰ مورد ارزیابی قرار می گیرد و بر اساس امتیاز کشور ها رتبه بندی می شوند. بر اساس تقسیم بندی های این موسسه کشور های جهان از لحاظ شاخص دموکراسی به استبداد سخت، استبداد متوسط دموکراسی بسیار ناقص، دموکراسی ناقص، دموکراسی محکم تقسیم می شوند. در این ارزیابی کشور های جنوب غربی آسیا در گروه استبداد شدید و ترکیه در گروه کشور های با دموکراسی بسیار ناقص قرار گرفته است. کشور های ایران، آذربایجان، ترکیه، عراق، لبنان، سوریه، افغانستان، پاکستان، ترکمنستان، ارمنستان دارای نظام سیاسی دموکراتیک و کشور های عربستان سعودی، کویت، امارات متحده عربی، قطر، بحرین، عمان اردن دارای نظام غیر دموکراتیک هستند. در کشور های ایران، ارمنستان، آذربایجان، عراق، قطر، عربستان، بحرین، سوریه، لبنان، عمان، یمن افغانستان، پاکستان، ترکمنستان شاخص دموکراسی از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ کاهش یافته و در کشور های امارات متحده عربی، کویت، اردن کمی رشد داشته است

با توجه به نمودار (۱-۱) ترکیه از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۶ وضعیت مناسب داشته اما از ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸ در این شاخص افت داشته است. لبنان نیز از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۴ مناسب بوده اما افت نموده و کشور های سوریه، عربستان، افغانستان و ترکمنستان در این شاخص وضعیت نامناسبی دارند در بین کشور های آسیای جنوب غربی ترکیه و لبنان در شاخص دموکراسی وضعیت مناسبتر و سوریه، عربستان، افغانستان، ترکمنستان وضعیت نامناسب تری داشته است.

شاخص های دموکراسی در جمهوری اسلامی ایران از دوره زمانی (۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸) از ۳/۷ به ۲/۹ و رتبه ایران از ۱۰۰ به ۱۱۸ تنزل نموده است. همچنین در گزارش وزارت کشور از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۵ رتبه ایران در شاخص های فرصت و مشارکت ۳۹، اقتدار سیاسی ۱۳۵، مردم سالاری ۱۵۸، درک فساد ۱۳۶، آزادی فردی ۱۲۸، بوده. (مرکز مطالعات راهبردی آموزش وزارت کشور، ۱۳۹۵) جمهوری اسلامی ایران می تواند با تکیه بر آموزه های دینی، الگوی حکمرانی امام علی (ع)، ظرفیت های قانون اساسی، توسعه نهاد های سیاسی فراگیر اقتصادی و سیاسی، ایجاد فرصت های اقتصادی و اجتماعی برابری، توزیع عادلانه امکانات و منابع، مشارکت همه اقوام در قدرت، استفاده از ظرفیت های بین المللی، تقویت همگرایی منطقه ای، اصلاح ضوابط و مقررات فرسوده و کهنه در نظام اداری، مدنی؛ قضایی، تکیه بر اقتصاد دانش بنیان و... حکمرانی متعالی را ترمیم نماید.

1-Political Partial 2-Free and fair elections 3- Effective Power To Goven 4- Association /Assembly Rights 5- Freedom of Expression 6-Rule of law 7-Sparation 8-Independent Judiciary 9-Prosecution Office Abuse 10- Civil Rights 11-Stability of Democratic Institutions 12- Performance of Democratic Institutions 13-Commitment to Democratic Institutions 14-Political an Social Integration 15-Party System 16- Interest Groups 17- Approval of democracy 18-Social capital 19-Stateness 20-monopoly on the use of Force 21- State Identity 22- Nointerference of Religious Dogmas 23-Basic Administration

نمودار (۱-۱) وضعیت دموکراسی در کشورهای آسیای جنوب غربی از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸

ب- شاخص اقتصاد بازار

یکی دیگر از شاخص های مورد مطالعه این بنیاد در ارتباط با عملکرد اقتصادی است که هفت شاخص را از مقیاس ۱۰ تا ۱۰۰ مورد ارزیابی قرار می دهد و کشور های جهان را بر اساس آن رتبه بندی می کند . این شاخص ها عبارتند از:

الف- سطح اقتصادی و اجتماعی^۱ با زیر شاخص موانع اجتماعی و اقتصادی^۲

ب- سازمان بازار^۳ با زیر شاخص های رقابت مبتنی بر بازار^۴، ضد انحصار^۵، آزاد سازی تجارت خارجی^۶، سیستم بانکی^۷

پ- ارز و ثبات قیمت^۸ با زیر شاخص های ضد تورم^۹ و پایداری^{۱۰}

ت- مالکیت شخصی^{۱۱}، با زیر شاخص های حقوق مالکیت^{۱۲}، شرکت خصوصی^{۱۳}،

ث- رفاه اجتماعی^{۱۴}، با زیر شاخص های شبکه های اجتماعی ایمنی^{۱۵}، فرصت برابر^{۱۶}،

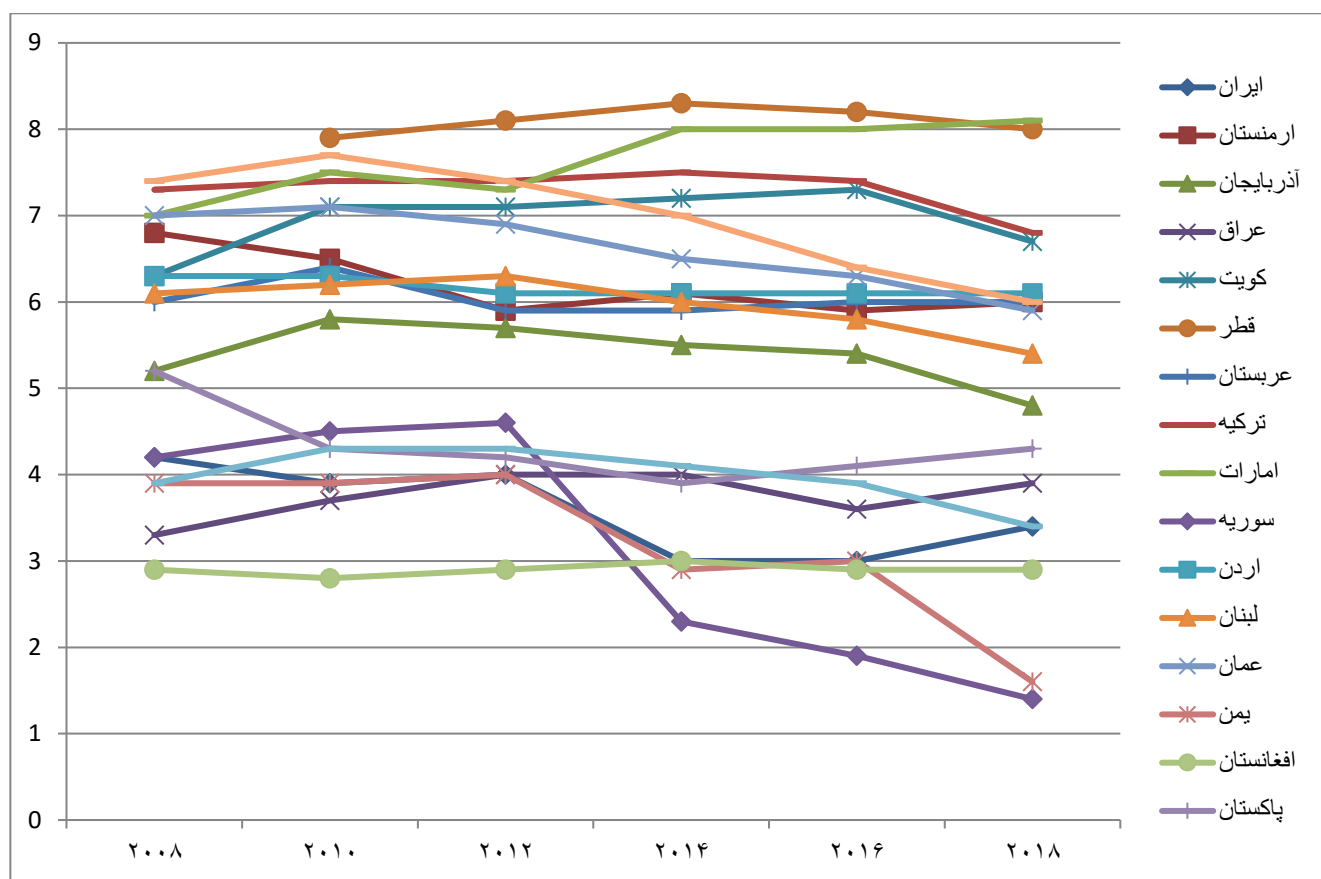
ج- عملکرد اقتصادی^{۱۷}، با زیر شاخص قدرت بیرونی^{۱۸}

چ- پایداری^{۱۹} با زیر شاخص سیاست زیست محیطی^{۲۰}، سیاست آموزش^{۲۱}

بر اساس گزارش این موسسه از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ در قاره آسیا کشور های سنگاپور، تایوان، کره جنوبی پیشتر از در شاخص های اقتصادی بودند و در بین کشور های جنوب غربی آسیا قطر، کویت، بحرین، ترکیه، امارات، عمان در شاخص های اقتصادی چند پله صعود اما سایر کشور ها افت داشته اند. جمهوری اسلامی ایران در این دوره زمانی از رتبه ۹۶ به ۱۱۳ تنزل داشته است. همچنین در گزارش وزارت کشور از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۵ رتبه های ایران در شاخص های اقتصادی فضای کسب و کار^۸، عوامل پیشرفت بهره وری^۹، عوامل نوآوری^{۱۰}، آسیب پذیری^{۱۱}، فلاکت^{۱۲}، تورم^{۱۳}، بیکاری^{۱۴}، پایداری زیست محیطی^{۱۵}، سرانه تولید ناخالص داخلی^{۱۶}، توسعه انسانی^{۱۷} بوده. (مرکز مطالعات راهبردی آموزش وزارت کشور، ۱۳۹۵) حکمرانی اقتصادی ایران از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ با چالش هایی مواجه بوده که ریشه برخی از آنها به اقتدار گرایی حاکمان ایران در عصر قاجار و پهلوی برمی گردد. در آن زمان نظام فکری، فرهنگ مدنی، سیستم تصمیم گیری، اجماع سازی قرار داد اجتماعی، ثبات سازی سیاسی، تداوم در تحول اجتماعی ضعیف و فرهنگ استبدادی از ویژگی های بارز حاکمان بوده. (سریع القلم، ۱۳۹۶). اما ریشه برخی دیگر از چالش های اقتصادی در سال های اخیر ناشی از ضعف مدیریت، نبود برنامه ریزی درست، بی توجهی به پژوهش های علمی و تکنولوژیکی، فرار مغز ها، عدم استفاده بهینه از منابع طبیعی، عدم کارایی دولتها، ناکارآمدی در استفاد از کمک های تکنیکی کشور های توسعه یافته، محدودیت های نیروی انسانی ماهر، کمبود امکانات مالی، سرمایه تخصصی، موانع فرهنگی بوده. (صادقی و همکاران، ۱۳۹۳) و البته باید عوامل دیگر را در این چالش ها موثر دانست مانند کاهش سرمایه گذاری در بخش خصوصی، نبود فضای رقابتی، افزایش کسری بودجه دولت ها، کاهش تولید ناخالص داخلی، افزایش نرخ بیکاری و تورم، افزایش نقدینگی، اختلاس و رانت، قاچاق کالا و تحریم های شورای امنیت و اتحادیه اورپا و آمریکا در بخش های انرژی، کشتیرانی، هسته ای، بانک مرکزی، بیمه، صنعت نفت گاز و پتروشیمی، پزشکی؛ شخصیت های حقیقی، حقوقی و....

1-Socioeconomic level 2-Socioeconomic barriers 3-Market Organization 4-Market- based competition 5-Anti- monopoly policy 6-Liberalization of foreign Trade 7-banking system 8-Currency and price stability 9-Ante-Inflation/forex Policy 10- macrostability 11-Private property 12-property Rights 13-Private enterprise 14- welfare regime 15-Social Safety Nets 16-Equal Opportunity 17-Economic Performance 18-Output Strength 19-Sustainability 20- Environmental 21-Edcation Policy

نمودار (۱-۲) وضعیت شاخص های اقتصاد بازار در بین کشور های آسیای جنوب غربی از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸

پ- شاخص حکومت داری

این موسسه حکومت داری را در شاخص وزیر شاخص ها زیر از نمره ۱ تا ۱۰ مورد ارزیابی قرار می دهد .

الف- توانایی فرمانروایی ۱، با زیر شاخص های (اولویت بندی ۲، پیاده سازی ۳، یادگیری سیاسی ۴)

ب- بهره وری منابع ۵ با زیر شاخص های (استفاده بهینه ۶، هماهنگی سیاسی ۷، مبارزه با فساد ۸)

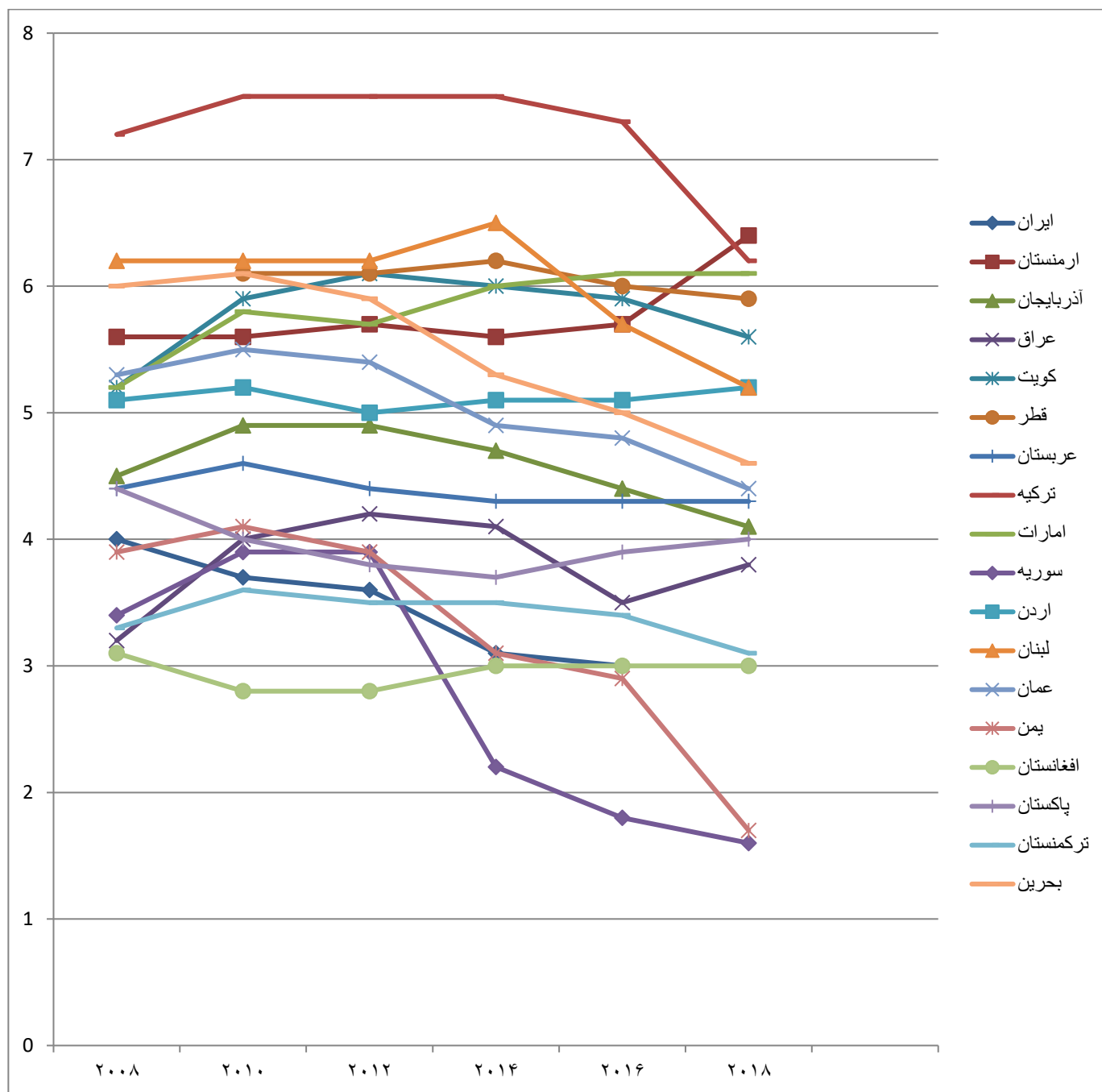
پ- اجماع سازمانی ۹ با زیر شاخص های (اهداف موافق ۱۰، بازیگران ضد دموکراتیک ۱۱، مدیریت شکاف و درگیری ۱۲، مشارکت جامعه مدنی ۱۳)

ت- همکاری بین المللی ۱۴ با زیر شاخص های (پشتیبانی موثر ۱۵، اعتبار ۱۶، همکاری منطقه ای ۱۷)

بر اساس سنجش این موسسه رتبه کشور های عراق، کویت، امارات متحده عربی، عربستان، قطر، آذربایجان و ترکمنستان از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ رو به بهبودی و سایر کشور ها وضعیت نامساعد بوده. هر چند تدوین این شاخص ها برای ارزیابی حکومت داری بسیار محدود و ناکافی است اما در همین شاخص ها کشور های آسیای جنوب غربی وضعیت مناسبی ندارند .

1-Steering Capablity 2- Prioritizing 3-Implementation 4- Policy Learning 5- Efficent use 6- Efficent use 7- Policy Coordination 8- Anti- corruption 9- Consensus building 10- Consensus on Goals 11- Anti- democratic Actors 12-Cleavage/ conflict managment13- Civil Society Participation14-International cooperatin 15-Effective use of support16- Credibility 17- regional Cooperation

نمودار (۱-۳) وضعیت حکومت داری در بین کشورهای آسیای جنوب غربی از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸

با توجه به نمودار (۱-۳) کشور ترکیه از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۶ وضعیت شاخص های حکومت داری مناسب و از ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸ افت نموده است .
غالب کشورهای آسیای جنوب غربی از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ در این شاخص وضعیت روبه رشد نداشته اند. برخی مانند ترکیه ، لبنان ، بحرین ، عمان ،
یمن، سوریه، افت زیادی داشته اند و برخی مانند عربستان ، اردن وضعیت ثابتی داشته اند .

جدول (۱-۱) مقایسه شاخص های حکومت داری در کشور های آسیای جنوب غربی از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸

کشور	سال	شاخص های ارزیابی									
		وضعیت اقتصاد+دموکراسی		دموکراسی		اقتصاد		حکومت داری		سطح دشواری	عملکرد حکومت
		رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره		
ایران	۲۰۰۸	۴,۰	۱۰۰	۳,۷	۱۰۰	۴,۲	۹۶	۲,۸	۱۱۲	۶,۱	۳,۱
	۲۰۱۰	۳,۷	۱۱۱	۳,۵	۱۱۲	۳,۹	۱۰۹	۲,۳	۱۱۸	۵,۶	۲,۶
	۲۰۱۲	۳,۶	۱۱۳	۳,۳	۱۱۴	۴,۰	۱۰۷	۲,۲	۱۲۱	۵,۴	۲,۴
	۲۰۱۴	۳,۱	۱۲۱	۳,۱	۱۱۸	۳,۰	۱۱۹	۱,۹	۱۲۴	۵,۴	۲,۱
	۲۰۱۶	۳,۰	۱۱۸	۳,۰	۱۱۹	۳,۰	۱۱۷	۲,۷	۱۱۹	۵	۳,۱
	۲۰۱۸	۳,۲	۱۱۸	۲,۹	۱۱۸	۳,۴	۱۱۳	۲,۹	۱۱۵	۵,۲	۳,۲
ارمنستان	۲۰۰۸	۶,۰۴	۴۱	۶,۰	۶۵	۶,۸	۳۲	۵,۲	۵۶	۴,۴	۵,۹
	۲۰۱۰	۵,۷	۶۳	۴,۹	۷۷	۶,۵	۴۰	۴,۴	۸۵	۴,۴	۵,۰
	۲۰۱۲	۵,۶	۶۵	۵,۳	۷۱	۵,۹	۵۵	۴,۷	۷۵	۴,۴	۵,۴
	۲۰۱۴	۵,۷	۶۲	۵,۴	۷۰	۶,۱	۴۸	۴,۸	۶۹	۴,۲	۵,۶
	۲۰۱۶	۵,۶	۶۴	۵,۲	۷۴	۵,۹	۵۶	۴,۳	۸۴	۴,۴	۴,۹
	۲۰۱۸	۵,۶	۶۱	۵,۰۱	۷۲	۶,۰	۴۷	۴,۳	۸۵	۴,۴	۴,۹
آذربایجان	۲۰۰۸	۴,۵	۸۷	۳,۸	۹۷	۵,۲	۷۰	۳,۹	۹۹	۵,۴	۴,۳
	۲۰۱۰	۴,۹	۸۴	۳,۰۹	۱۰۱	۵,۸	۶۱	۴,۱	۹۴	۵,۳	۴,۶
	۲۰۱۲	۴,۹	۸۴	۴,۰	۹۳	۵,۷	۶۳	۴,۰	۹۶	۴,۹	۴,۵
	۲۰۱۴	۴,۷	۸۸	۳,۹	۱۰۰	۵,۵	۶۷	۴,۰	۹۷	۵,۱	۴,۵
	۲۰۱۶	۴,۴	۹۵	۳,۵	۱۰۵	۵,۴	۷۲	۳,۸	۱۰۳	۵,۲	۴,۲
	۲۰۱۸	۴,۱	۱۰۰	۳,۴	۱۰۷	۴,۸	۸۵	۳,۹	۹۷	۵,۰	۴,۴
بحرین	۲۰۰۸	۶,۰	۵۶	۴,۶	۷۷	۷,۴	۲۱	۴,۷	۷۸	۳,۶	۵,۴
	۲۰۱۰	۶,۱	۵۱	۴,۴	۸۳	۷,۷	۲۰	۴,۴	۸۶	۳,۵	۵,۱
	۲۰۱۲	۵,۰۹	۵۶	۴,۴	۸۷	۷,۴	۲۱	۴,۲	۹۱	۳,۶	۴,۹
	۲۰۱۴	۵,۳	۷۵	۳,۷	۱۰۶	۷,۰	۳۰	۳,۹	۱۰۲	۴,۳	۴,۵
	۲۰۱۶	۵,۰	۸۳	۳,۵	۱۰۵	۶,۴	۳۹	۳,۹	۱۰۰	۴,۲	۴,۴
	۲۰۱۸	۴,۶	۸۹	۳,۲	۱۱۲	۶,۰	۵۱	۳,۵	۱۰۵	۴,۳	۴,۰
عراق	۲۰۰۸	۳,۲	۱۱۷	۳,۲	۱۱۱	۳,۳	۱۱۷	۲۰۵	۱۱۵	۸,۷	۲,۶
	۲۰۱۰	۴,۰	۱۰۷	۴,۲	۸۸	۳,۷	۱۱۶	۴,۰	۹۹	۷,۸	۴,۲
	۲۰۱۲	۴,۲	۱۰۴	۴,۴	۸۵	۴,۰	۱۰۷	۴,۱	۹۴	۷,۳	۴,۳
	۲۰۱۴	۴,۱	۱۰۷	۴,۱	۹۲	۴,۰	۱۰۸	۴,۰	۹۵	۷,۵	۴,۳
	۲۰۱۶	۳,۵	۱۱۲	۳,۵	۱۰۷	۳,۶	۱۱۳	۴,۳	۸۸	۷,۸	۴,۵
	۲۰۱۸	۳,۸	۱۰۷	۳,۶	۱۰۰	۳,۹	۱۰۶	۴,۴	۸۰	۷,۷	۴,۷

کشور	سال	شاخص های ارزیابی										
		وضعیت اقتصاد+دموکراسی		دموکراسی		اقتصاد		حکومت داری		سطح دشواری	عملکرد	
		نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه		نمره	رتبه
کویت	۲۰۰۸	۵.۲	۷۸	۴.۱	۸۷	۶.۳	۴۹	۳.۹	۹۵	۴.۴	۴.۵	۹۱
	۲۰۱۰	۵.۹	۵۶	۴.۷	۸۰	۷.۱	۲۵	۴.۳	۸۹	۳.۶	۵.۰	۷۸
	۲۰۱۲	۶.۱	۵۲	۵.۰	۷۷	۷.۱	۲۷	۴.۴	۸۵	۴.۲	۵.۰	۷۸
	۲۰۱۴	۶.۰	۵۳	۴.۷	۸۱	۷.۲	۲۶	۴.۳	۸۶	۳.۹	۵.۰	۸۲
	۲۰۱۶	۵.۹	۵۷	۴.۴	۸۴	۷.۳	۲۴	۴.۳	۸۵	۳.۸	۵.۰	۸۱
	۲۰۱۸	۵.۶	۶۰	۴.۵	۸۲	۶.۷	۳۱	۴.۴	۸۲	۴.۰	۵.۰	۷۸
قطر	۲۰۰۸	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
	۲۰۱۰	۶.۱	۴۹	۴.۲	۹۰	۷.۹	۱۸	۵.۵	۵۲	۳.۶	۶.۵	۴۳
	۲۰۱۲	۶.۱	۴۹	۴.۱	۹۱	۸.۱	۱۴	۵.۹	۳۵	۳.۵	۶.۹	۲۹
	۲۰۱۴	۶.۲	۴۸	۴.۰	۹۵	۸.۳	۱۲	۶.۰	۳۳	۳.۵	۷.۰	۲۶
	۲۰۱۶	۶.۰	۵۵	۳.۸	۹۳	۸.۲	۱۳	۵.۳	۵۴	۳.۵	۶.۲	۴۵
	۲۰۱۸	۵.۹	۵۶	۳.۷	۹۷	۸.۰	۱۴	۵.۴	۵۰	۳.۴	۶.۳	۴۱
عربستان	۲۰۰۸	۴.۴	۹۶	۲.۷	۱۱۹	۶.۰	۵۴	۳.۸	۱۰۱	۵.۱	۴.۳	۹۷
	۲۰۱۰	۴.۶	۸۸	۲.۹	۱۲۱	۶.۴	۴۳	۳.۹	۱۰۱	۴.۶	۴.۵	۹۴
	۲۰۱۲	۴.۴	۱۰۲	۲.۸	۱۲۳	۵.۹	۵۵	۴.۰	۹۶	۴.۶	۴.۶	۹۳
	۲۰۱۴	۴.۳	۱۰۱	۲.۷	۱۲۴	۵.۹	۵۳	۳.۹	۱۰۳	۴.۶	۴.۵	۹۳
	۲۰۱۶	۴.۳	۱۰۰	۲.۵	۱۲۴	۶.۰	۴۹	۳.۸	۱۰۱	۴.۷	۴.۳	۹۷
	۲۰۱۸	۴.۳	۹۷	۲.۶	۱۲۳	۶.۰	۵۳	۳.۸	۹۸	۴.۵	۴.۳	۹۲
ترکیه	۲۰۰۸	۷.۲	۳۲	۷.۱	۳۹	۷.۳	۲۴	۶.۳	۲۴	۴.۰	۷.۳	۲۳
	۲۰۱۰	۷.۵	۲۰	۷.۷	۳۰	۷.۴	۲۲	۶.۴	۲۳	۳.۷	۷.۴	۲۲
	۲۰۱۲	۷.۵	۲۰	۷.۷	۲۸	۷.۴	۲۱	۶.۷	۱۷	۴.۲	۷.۶	۱۹
	۲۰۱۴	۷.۵	۲۰	۷.۶	۲۶	۷.۵	۲۲	۶.۷	۱۴	۴.۳	۷.۷	۱۸
	۲۰۱۶	۷.۳	۲۳	۷.۳	۳۳	۷.۴	۲۳	۶.۱	۲۹	۳.۸	۷.۰	۲۶
	۲۰۱۸	۶.۲	۵۱	۵.۶	۶۷	۶.۸	۲۹	۴.۷	۷۴	۴.۶	۵.۴	۷۱
امارات متحده	۲۰۰۸	۵.۲	۷۷	۳.۵	۱۰۷	۷.۰	۲۹	۵.۰	۵۹	۴.۲	۵.۸	۵۶
	۲۰۱۰	۵.۸	۶۰	۴.۲	۹۲	۷.۵	۲۱	۵.۴	۵۵	۳.۶	۶.۳	۴۶
	۲۰۱۲	۵.۷	۶۰	۴.۲	۹۰	۷.۳	۲۳	۵.۳	۵۸	۳.۸	۶.۲	۴۸
	۲۰۱۴	۶.۰	۵۳	۴.۰	۹۷	۸.۰	۱۶	۵.۲	۵۵	۳.۷	۶.۱	۵۱
	۲۰۱۶	۶.۱	۵۲	۴.۰	۹۰	۸.۱	۱۴	۵.۴	۵۱	۳.۵	۶.۳	۴۲
	۲۰۱۸	۶.۱	۵۲	۴.۰	۸۹	۸.۱	۱۳	۵.۶	۴۵	۳.۳	۶.۵	۳۷

شاخص های ارزیابی											سال	کشور
عملکرد		سطح دشواری	حکومت داری		اقتصاد		دموکراسی		وضعیت اقتصاد + دموکراسی			
رتبه	نمره		رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره		
۱۱۵	۲.۷	۶.۶	۱۱۶	۲.۵	۹۶	۴.۲	۱۲۱	۲.۶	۱۱۳	۳.۴	۲۰۰۸	سوریه
۱۱۷	۳.۰	۶.۱	۱۱۷	۲.۸	۹۴	۴.۵	۱۱۵	۳.۲	۱۰۸	۳.۹	۲۰۱۰	
۱۱۱	۳.۴	۶.۹	۱۱۳	۳.۲	۹۱	۴.۶	۱۱۵	۳.۲	۱۰۷	۳.۹	۲۰۱۲	
۱۲۸	۱.۴	۷.۷	۱۲۸	۱.۴	۱۲۵	۲.۳	۱۲۸	۲.۰	۱۲۶	۲.۲	۲۰۱۴	
۱۲۸	۱.۳	۸.۲	۱۲۸	۱.۲	۱۲۶	۱.۹	۱۲۸	۱.۷	۱۲۷	۱.۸	۲۰۱۶	
۱۲۸	۱.۲	۸.۷	۱۲۸	۱.۱	۱۲۸	۱.۴	۱۲۸	۱.۸	۱۲۸	۱.۶	۲۰۱۸	
۶۸	۵.۴	۵.۳	۶۹	۴.۸	۵۱	۶.۳	۸۸	۴.۰	۸۰	۵.۱	۲۰۰۸	اردن
۸۲	۵.۰	۵.۱	۸۳	۴.۴	۴۸	۶.۳	۹۷	۴.۰	۷۷	۵.۲	۲۰۱۰	
۷۹	۵.۰	۵.۳	۸۴	۴.۴	۵۱	۶.۱	۹۷	۳.۹	۸۰	۵.۰	۲۰۱۲	
۷۴	۵.۲	۵.۳	۷۶	۴.۶	۴۸	۶.۱	۹۲	۴.۱	۸۰	۵.۱	۲۰۱۴	
۶۹	۵.۳	۵.۳	۷۴	۴.۷	۴۵	۶.۱	۸۸	۴.۰	۷۸	۵.۱	۲۰۱۶	
۶۸	۵.۴	۵.۱	۷۰	۴.۸	۴۵	۶.۱	۸۴	۴.۴	۷۲	۵.۲	۲۰۱۸	
۷۸	۵.۲	۴.۴	۸۵	۴.۵	۵۳	۶.۱	۵۹	۶.۳	۴۹	۶.۲	۲۰۰۸	لبنان
۷۷	۵.۱	۴.۸	۸۱	۴.۵	۵۱	۶.۲	۵۴	۶.۳	۴۵	۶.۲	۲۰۱۰	
۸۷	۴.۷	۵.۰	۹۰	۴.۲	۴۵	۶.۳	۵۷	۶.۲	۴۳	۶.۲	۲۰۱۲	
۹۳	۴.۵	۴.۹	۹۷	۴.۰	۵۱	۶.۰	۶۱	۶.۰	۵۱	۶.۵	۲۰۱۴	
۹۲	۴.۴	۵.۲	۹۷	۴.۰	۶۰	۵.۸	۶۴	۵.۷	۵۹	۵.۷	۲۰۱۶	
۱۰۲	۴.۰	۵.۱	۱۰۱	۳.۶	۷۰	۵.۴	۷۷	۴.۹	۷۴	۵.۲	۲۰۱۸	
۶۲	۵.۵	۴.۵	۷۲	۴.۸	۳۰	۷.۰	۱۰۵	۳.۶	۷۵	۵.۳	۲۰۰۸	عمان
۶۹	۵.۳	۳.۸	۷۶	۴.۶	۲۷	۷.۱	۹۹	۴.۰	۷۱	۵.۵	۲۰۱۰	
۷۳	۵.۲	۳.۹	۸۰	۴.۵	۳۳	۶.۹	۹۹	۳.۹	۷۱	۵.۴	۲۰۱۲	
۹۸	۴.۳	۴.۰	۱۰۶	۳.۸	۳۸	۶.۵	۱۱۴	۳.۳	۸۵	۴.۹	۲۰۱۴	
۱۰۰	۴.۳	۳.۸	۱۰۵	۳.۷	۴۲	۶.۳	۱۱۴	۳.۲	۸۹	۴.۸	۲۰۱۶	
۱۰۰	۴.۱	۴.۰	۱۰۴	۳.۵	۵۸	۵.۹	۱۱۶	۳.۰	۹۳	۴.۴	۲۰۱۸	
۹۹	۴.۲	۷.۲	۹۴	۴.۰	۱۰۱	۳.۹	۹۵	۳.۹	۱۰۲	۳.۹	۲۰۰۸	یمن
۱۰۰	۴.۳	۷.۳	۹۶	۴.۰	۱۰۷	۳.۹	۸۷	۴.۲	۱۰۵	۴.۱	۲۰۱۰	
۱۰۴	۳.۹	۷.۸	۱۰۳	۳.۷	۱۱۰	۴.۰	۱۰۴	۳.۷	۱۰۸	۳.۹	۲۰۱۲	
۸۶	۴.۷	۸.۳	۸۲	۴.۵	۱۲۱	۲.۹	۱۱۶	۳.۳	۱۱۹	۳.۱	۲۰۱۴	
۱۰۵	۴.۰	۸.۵	۱۰۱	۳.۸	۱۱۷	۳.۰	۱۲۲	۲.۸	۱۲۱	۲.۹	۲۰۱۶	
۱۲۶	۱.۸	۸.۸	۱۲۶	۱.۷	۱۲۶	۱.۶	۱۲۷	۱.۸	۱۲۷	۱.۷	۲۰۱۸	

شاخص های ارزیابی											سال	کشور
عملکرد حکومت		سطح دشواری	حکومت داری		اقتصاد		دموکراسی		وضعیت اقتصاد + دموکراسی			
رتبه	نمره		رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره		
۹۱	۴.۵	۹.۴	۸۹	۴.۴	۱۱۹	۲.۹	۱۰۸	۳.۴	۱۲۰	۳.۱	۲۰۰۸	افغانستان
۱۰۸	۳.۷	۹.۸	۱۰۵	۳.۷	۱۲۲	۲.۸	۱۲۳	۲.۸	۱۲۴	۲.۸	۲۰۱۰	
۱۱۱	۳.۴	۹.۷	۱۰۸	۳.۴	۱۲۲	۲.۹	۱۲۴	۲.۸	۱۲۴	۲.۸	۲۰۱۲	
۱۱۶	۳.۴	۹.۱	۱۱۵	۳.۳	۱۲۰	۳.۰	۱۲۰	۳.۰	۱۲۲	۳.۰	۲۰۱۴	
۱۰۵	۴.۰	۹.۱	۹۹	۳.۹	۱۱۹	۲.۹	۱۱۷	۳.۰	۱۲۰	۳.۰	۲۰۱۶	
۹۸	۴.۱	۹.۰	۹۱	۴.۰	۱۱۸	۲.۹	۱۱۴	۳.۰	۱۲۱	۳.۰	۲۰۱۸	
۹۰	۴.۶	۸.۰	۹۰	۴.۴	۷۱	۵.۲	۱۰۴	۳.۷	۹۲	۴.۴	۲۰۰۸	پاکستان
۱۱۳	۳.۳	۸.۴	۱۱۲	۳.۲	۹۸	۴.۳	۱۰۴	۳.۶	۱۰۶	۴.۰	۲۰۱۰	
۱۱۳	۳.۳	۸.۱	۱۱۲	۳.۲	۱۰۴	۴.۲	۱۱۱	۳.۴	۱۱۰	۳.۸	۲۰۱۲	
۱۱۷	۳.۲	۸.۱	۱۱۷	۳.۱	۱۱۱	۳.۹	۱۱۰	۳.۵	۱۱۲	۳.۷	۲۰۱۴	
۱۱۴	۳.۵	۷.۹	۱۱۲	۳.۳	۱۰۳	۴.۱	۱۰۰	۳.۷	۱۰۶	۳.۹	۲۰۱۶	
۱۰۹	۳.۷	۷.۷	۱۰۸	۳.۵	۹۷	۴.۳	۹۸	۳.۷	۱۰۲	۴	۲۰۱۸	
۱۲۰	۲.۲	۵.۷	۱۲۱	۲.۰	۱۰۳	۳.۹	۱۱۷	۲.۸	۱۱۵	۳.۳	۲۰۰۸	ترکمنستان
۱۱۹	۲.۵	۵.۵	۱۱۹	۲.۳	۹۶	۴.۳	۱۲۴	۲.۸	۱۱۴	۳.۶	۲۰۱۰	
۱۲۰	۲.۵	۵.۳	۱۱۹	۲.۲	۱۰۱	۴.۳	۱۲۱	۲.۸	۱۱۶	۳.۵	۲۰۱۲	
۱۲۲	۲.۵	۵.۲	۱۲۲	۲.۲	۱۰۴	۴.۱	۱۲۳	۲.۸	۱۱۵	۳.۵	۲۰۱۴	
۱۲۱	۲.۷	۵.۰	۱۲۲	۲.۴	۱۰۸	۳.۹	۱۲۱	۲.۹	۱۱۶	۳.۴	۲۰۱۶	
۱۱۸	۲.۸	۵.۳	۱۱۸	۲.۵	۱۱۲	۳.۴	۱۲۰	۲.۹	۱۱۹	۳.۱	۲۰۱۸	

منبع: www.bti-project.org

تجزیه و تحلیل

با توجه به جدول (۱-۱) شاخص های حکومت داری، وضعیت، اقتصاد بازار، حکومت داری، سطح دشواری، عملکرد حکومت مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرند.

شاخص وضعیت: این شاخص از ترکیب شاخص های دموکراسی و اقتصاد بازار بدست می آید. از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ رتبه کشور های بحرین ۳۳-، یمن (۲۵-)، لبنان (۲۵-)، ارمنستان (۲۰-)، ترکیه (۱۹-)، ایران (۱۸-)، عمان (۱۸-)، پاکستان (۱۰-)، قطر (۷-)، ترکمنستان (۴-)، عربستان (۱-) افغانستان ۱-، تنزل و رتبه کشور های امارات متحده عربی (۲۵+)، کویت (۱۸+)، عراق (۱۰+)، اردن (۸+) افزایش یافته اند. در شاخص وضعیت در دوره مطالعاتی بیشترین افت را بحرین با رتبه (۳۳-) و بیشترین صعود را امارات متحده عربی با رتبه (۲۵+) داشته اند. در سال ۲۰۱۸ در شاخص وضعیت یمن با رتبه ۱۲۷ بدترین شرایط را داشته است.

شاخص دموکراسی : در این شاخص رتبه کشور های بحرین(۳۵-)، یمن(۳۲-)، ترکیه (۲۸-)، ایران (۱۸-)، لبنان(۱۸-)، عمان(۱۱-)، آذربایجان ۱۰-، ارمنستان(۷-)، قطر(۷-)، سوریه(۷-)، افغانستان(۶-)، عربستان(۴-)، ترکمنستان(۳-)، تنزل نموده و رتبه کشور های امارات متحده عربی (۱۸+) عراق(۱۱+)، کویت(۵+)، اردن(۵+)، پاکستان(۶+) ارتقاء یافته است. در شاخص دموکراسی بیشترین افت را بحرین با (۳۵-) رتبه و بیشترین ارتقاء را امارات متحده عربی با (۱۶+) رتبه داشته اند. در سال ۲۰۱۸ در شاخص دموکراسی سوریه با رتبه ۱۲۸ بدترین و ترکیه با ۶۷ مناسب ترین وضعیت را داشته اند.

شاخص اقتصاد بازار در این شاخص رتبه کشور های سوریه (۳۲-)، بحرین(۳۰-)، عمان(۲۸-)، پاکستان (۲۶-)، یمن(۲۵-)، ایران (۱۷-) لبنان(۱۷-) ارمنستان(۱۵-)، آذربایجان(۱۵-)، ترکمنستان (۹-)، ترکیه(۵-)تنزل نموده ورتبه کشورهای کویت (۱۸+)، امارات متحده عربی(۱۶+)، عراق ۱۱+ قطر(۴+)، اردن(۶+)، عربستان(۱+)، افغانستان(۱+)افزایش یافته است.در شاخص اقتصاد بازار بیشترین افت را سوریه با (۳۲-) و بیشترین ارتقاء را کویت با (۱۸+) رتبه داشته اند.در سال ۲۰۱۸ در شاخص اقتصاد بازار امارات متحده عربی با رتبه ۱۳ مناسب ترین و سوریه با ۱۲۸ نامناسبترین اقتصاد را داشته اند.

حکومت داری:در این شاخص رتبه کشور های ترکیه (۵۰-)، یمن(۳۲-)، عمان(۳۲-)، ارمنستان(۲۹-)، پاکستان (۱۸-)، لبنان(۱۶-) سوریه(۱۲-) ایران(۳-)، افغانستان(۲-)، اردن(۱-)تنزل داشته ورتبه کشور های عراق(۳۵+)، امارات متحده عربی(۱۴+)، کویت(۱۳+)، عربستان(۳+)، ترکمنستان(۳+) قطر(۲+)، آذربایجان(۲+) ارتقاء داشته اند. در سال ۲۰۱۸ در شاخص حکومت داری امارات متحده عربی رتبه ۴۵ و سوریه رتبه ۱۲۸ را کسب نموده

- سطح دشواری: این موسسه مجموعه ای از چالش های داخلی و خارجی هر کشور درحوزه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را تحت عنوان سطح دشواری مورد سنجش و رتبه بندی قرار داده است در این شاخص کشور های سوریه، یمن، لبنان، ترکیه، بحرین بیشترین و کشور های ارمنستان، عمان کمترین دشواری را داشته اند. در سال ۲۰۱۸ امارات متحده عربی پایین ترین و افغانستان بالاترین سطح دشواری را داشته اند. دشواری های افغانستان در دوره زمانی عبارتند از موقعیت جغرافیایی محصور در خشکی، اختلافات مرزی با کشور های همسایه، فقر، بالا بودن بی سواد، شکل گیری گروه های افراطی مذهبی طالبان، القاعده، پناه دادن به شبکه های تروریستی، اختلافات قومی و طایفه ای، فساد، عدم توانایی دولت در مدیریت سیاسی، تلفات غیر نظامیان، نفوذ بازیگران منطقه ای و بین المللی، حضور نیرو های آمریکایی، عملیات تروریستی و..

عملکرد حکومت داری :این شاخص حاصل عملکرد سیاسی و اقتصادی حکومت ها را نشان می دهد در این شاخص رتبه کشور های ترکیه(۴۸-)، بحرین(۳۸-)، عمان(۳۸-)، ارمنستان(۲۹-)، لبنان(۲۴-)، پاکستان(۱۹-)، سوریه(۱۳-)، ایران(۷-)، افغانستان(۷-) تنزل داشته ورتبه کشور های عراق(۳۱+)، کویت(۱۳+)، عربستان(۵+)، آذربایجان(۵+)، قطر(۲+)، ترکمنستان(۲+) افزایش داشته است. از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ کشور های عراق کویت، امارات متحده عربی، در همه شاخص های سیاسی، اقتصادی، حکومت داری، سطح دشواری وضعیت رو به رشدی داشته اند. از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ کشور های بحرین، یمن، عمان، لبنان، سوریه، ترکیه در همه شاخص ها سیاسی، اقتصادی، حکومت داری، سطح دشواری افت داشته اند

بدون تردید تجزیه و تحلیل شاخص های دموکراسی، اقتصاد بازار، حکومت داری، سطح دشواری، عملکرد حکومت در هر کدام از کشور های آسیای جنوب غربی موضوعی بسیار گسترده است که تحقیقی جداگانه را می طلبد لیکن این نوشتار به برخی از ریشه های بنیادین و عمیق که در غالب کشور های منطقه مشترک می باشند اشاره می نماید.

کشور های آسیای جنوب غربی با چالش های نظیر ضعف ساختار حکمرانی، دموکراسی ناقص، استبداد متداول، به کارگیری خشونت زور و سرکوب در حیات سیاسی و اجتماعی، نظام های سیاسی اقتدار گرا و غیر دموکراتیک، دولت ها رانتیر، اقتصاد سیاسی، بحران مشارکت، مشروعیت و توزیع ساختار نامتوازن قدرت، کشمکش برای قدرت، دولت های ضعیف و شکننده، اشغال کشور ها به بهانه مبارزه با تروریسم مانند عراق، افغانستان، سوریه،

یمن، گسترش گروه های سلفی- تکفیری مانند داعش، القاعده، افزایش فرقه گرایی، قاچاق مواد مخدر، فقر؛ بیکاری، بی سواد، تبعیض تشدید شکاف قومی، تهدید اقتصادی، نظامی، سیاسی، تحریم و.. مواجه هستند که مانع از اجرای حکمرانی متعالی می گردند. حکمرانی متعالی با برداشتن موانع توسعه، فراهم نمودن برابری فرصت های اقتصادی و اجتماعی، رقابت در بازار، بهر مندی از فضای کسب و کار، مبارزه با فقر ایجاد رفاه، امنیت، تقویت اعتماد عمومی، بهینه سازی شیوه مصرف، توزیع عادلانه امکانات، مبارزه با فساد، افزایش انگیزه، عدالت اجتماعی توسعه نهادی های سیاسی و اقتصادی و.. فراهم می گردد. شکل گیری حکمرانی متعالی در کشور های آسیای جنوب غربی با چالش هایی سیاسی و اقتصادی و اجتماعی مواجه است. برخی از نظام سیاسی غیر دموکراتیک (عربستان، بحرین، عمان، اردن، کویت، امارات متحده عربی، قطر)، برای شهروندان در بخش آموزش، بهداشت، مسکن تسهیلات و رفاه فراهم نموده اند اما در عملکرد سیاسی فضای بسته و استبدادی حاکم است. در برخی از کشور های دموکراتیک مانند ترکیه، آذربایجان، ارمنستان، افغانستان، عراق، لبنان، سوریه گام هایی برای افزایش مشارکت سیاسی مردم برداشته شده است اما تا شرایط مطلوب فاصله زیادی دارند. نظام سیاسی در این کشور ها حرکت پاندولی دارد گاهی شاخص های سیاسی وضعیت رو به رشدی دارند و گاهی به شدت افت می کنند. بطور مثال ترکیه از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۶ در شاخص های دموکراسی و اقتصاد بازار و حکومت داری هر سال رشد نموده اما در سال ۲۰۱۸ در همه این شاخص ها افت نموده است.

چالش های فرا روی کشور های آسیای جنوب غربی نشان می دهند که این کشور ها برای تحقق حکمرانی متعالی راه طولانی در پیش رو دارند. واگذاری و تفویض اختیارات و قدرت به نهاد ها سیاسی و اقتصادی، مشارکت همه اقوام در قدرت، مدیریت و تصمیم گیری، افزایش اختیارات پارلمان، کاهش قدرت پادشاهی، هموار نمودن فرصت های اجتماعی و اقتصادی برابر، رفع محدودیت های سیاسی و اقتصادی، اصلاح قانون اساسی گسترش آزادی های سیاسی، افزایش انگیزه در نخبگان، تقویت اعتماد عمومی، توسعه سرمایه انسانی، حمایت از نوآوری و مبتکران، پرهیز از اجرای دموکراسی نمادین، اجتناب از دیکتاتوری و استبداد، احترام به آزادی های مشروع و قانونی، تکریم و کرامت انسان ها، لغو قوانین و مقررات انحصار گرایی اقتصادی و سیاسی و.. می توانند مسیر ناهموار و پرتش حکمرانی متعالی را هموارتر نمایند. بارزترین ویژگی مردم کشور های این منطقه اشتراک دینی آنهاست که می توان از این ظرفیت دینی برای حکمرانی متعالی بهره برداری نمود. هر چند حکمرانی متعالی آرمانی دست نیافتنی است لیکن حاکمان می توانند با عقلانیت سیاسی و تاکید بر نقش مردم محوری و افزایش سهم آنان در مدیریت کلان و خرد زمینه مشروعیت و تثبیت و پایداری خود را فراهم نمایند.

نتیجه گیری: کشور های آسیای جنوب غربی در شاخص های دموکراسی، حکومت داری، اقتصاد بازار، سطح دشواری، عملکرد حکومت در دوره زمانی ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ وضعیت مناسبی نداشته اند. غالب کشور های منطقه با چالش های فرا رو مانند نظام های سیاسی غیر دموکراتیک، فقدان مشارکت سیاسی، اندک سالاری، استبداد، دولت های رانتیر، اقتصاد سیاسی، اختلافات فرهنگی، مذهبی، نژادی، مرزی، فقدان آزادی های فردی و اجتماعی، بحران مشارکت، مشروعیت و توزیع فقدان اصلاحات سیاسی، تنش و منازعه، جنگ سوریه با گروه های تکفیری، تجاوز عربستان به یمن، تجاوز ترکیه به سوریه، درگیری اعراب با اسرائیل، اشغال فلسطین، درگیری افغانستان با طالبان و القاعده، قاچاق مواد مخدر، سرکوب جنبش های بیداری، اشغال عراق، افغانستان و سوریه توسط نیروی های امریکا و متحدان، حمایت روسیه از سوریه، جنگ اسرائیل و لبنان، ایجاد پایگاه های نظامی امریکا در منطقه، فقر، بیکاری، بیسواد و.. مواجه بوده اند. این چالش ها از موانع مهم در استقرار حکمرانی متعالی می باشند که تاییدی بر فرضیه پژوهش حاضر است.

- ۱- امامی، محمد و حمید شاکری (۱۳۹۴). حکمرانی خوب و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، پژوهشنامه ی حقوق تطبیقی، سال اول، شماره ی ۲، پائیز و زمستان ۱۳۹۴
- ۲- آرای، وحید و ابوالفضل قاسمی و یاسر معینی فر (۱۳۹۶). توصیه های سیاستی موانع تحقق پذیری حکمرانی خوب در اداره عمومی (مطالعه موردی فرمانداری و شهرداری شهرستان مینو دشت). فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست گذاری عمومی، دوره ۷ شماره ۲۵
- ۳- برادران شرکاء، حمید رضا و سید سعید ملک الساداتی (۲۰۰۸). حکمرانی خوب کلید توسعه آسیای جنوب غربی، فصلنامه راهبرد شماره ۴۶
- ۴- پاداش زیوه، حمید و بهمن خداپناه (۱۳۹۴). برآورد تاثیر شاخص های حکمرانی خوب بر اقتصاد دانش بنیان در کشور های منتخب، فصلنامه علمی - پژوهشی برنامه ریزی. بودجه شماره ۳، پاییز ۱۳۹۴
- ۵- حشمت زاده، محمد باقر و محمد علی طالبی و امیر محمد حاجی یوسفی (۱۳۹۶). بررسی موانع تحقق حکمرانی خوب در فرهنگ سیاسی ایران، فصلنامه جستار های سیاسی معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال هشتم، شماره اول
- ۶- حاجی یوسفی، امیر محمد و محمد علی طالبی (۱۳۹۶). موانع مشارکت در چالش میان فرهنگ سیاسی و حکمرانی خوب از دید مدیران ارشد دولت جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه پژوهشنامه علوم سیاسی، سال دوازدهم، شماره اول، زمستان ص ۴۰-۷
- ۷- دادگر، یدا.. و روح .. نظری (۱۳۹۵). تاثیر حکمرانی خوب بر آلودگی محیط زیست در کشور های جنوب غربی آسیا، فصلنامه مطالعات اقتصاد ایران، دوره ۵ شماره ۱، بهار و تابستان ۱۳۹۵
- ۸- زاینده رودی، محسن و محمد خسرو ابادی و علیرضا شکیبایی (۱۳۹۵). بررسی تاثیر شاخص های حکمرانی خوب بر توزیع درآمد با بکارگیری پانل داده ها (مطالعه موردی کشور های منتخب جنوب غربی آسیا. فصلنامه پژوهش های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)، سال هفدهم، شماره سوم، پاییز صفحات ۵۲-۲۵
- ۹- شریفیان ثانی، مریم (۱۳۸۰). سرمایه اجتماعی، مفاهیم اصلی و چارچوب نظری فصلنامه علمی- پژوهشی مدد کاری اجتماعی، شماره ۸، تهران، دانشگاه علوم بهزیستی
- ۱۰- سامتی، مرتضی و همایون رنجبر، فضیلت محسنی. (۱۳۹۰). تحلیل تاثیر شاخص های حکمرانی خوب بر شاخص توسعه انسانی (مطالعه موردی کشور های جنوب شرقی آسیا. فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهش های رشد و توسعه اقتصادی، سال تول، شماره چهارم، پائیز ۱۳۹۰
- ۱۱- سریع القلم، محمود. (۱۳۹۶). اقتدار گرایی ایرانی در عصر قاجار، تهران، نشر فرزانه روز، چاپ نهم
- ۱۲- سریع القلم، محمود. (۱۳۹۷). اقتدار گرایی ایرانی در عصر پهلوی، تهران، انتشارات گاندی، چاپ سوم
- ۱۳- صادقی، احمد و مهران سعیدی اقدم (۱۳۹۳). شناسایی و رتبه بندی عوامل موثر بر توسعه نیافتگی اقتصاد ایران از دیدگاه خبرگان با استفاده از روش تلفیقی تصمیم گیری آزمون و خطا و فرایند تحلیل شبکه ای. فصلنامه سیاست گذاری پیشرفت اقتصادی دانشگاه الزهراء سال دوم، شماره ۵
- ۱۴- علم الهدی، جمیله (۱۳۸۷). تبیین فلسفه تعلیم و تربیت رسمی در اسلام، طرح تدوین سند ملی آموزش و پرورش کمیته مطالعات نظری
- ۱۵- کریمی، محمد شریف و معصومه دورباش و مریم حیدریان (۱۳۹۶). بررسی نقش و اثرات حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی ایران. فصلنامه جامعه شناسی اقتصادی و توسعه، سال ششم، شماره سوم بهار و تابستان ۹۶ ص ۱۵۵-۱۲۷

- ۱۶- فدایی، مهدی و فرید قلی پور مقدم و سعید غفاری (۱۳۹۶) بررسی تاثیر شاخص های حکمرانی خوب و اندازه دولت بر شاخص فساد در کشور های گروه بریکس و ایران . فصلنامه چشم انداز مدیریت دولتی ، شماره ۳۲، زمستان ص ۸۸-۶۵
- ۱۷- محسنی زنوزی، سید جمال الدین و کیومرث شهبازی و روناک پرناک (۱۳۹۳). مطالعه اثر درآمد های نفتی بر شاخص حکمرانی خوب در کشور های منتخب عضو اپک. فصلنامه سیاست گذاری ، پیشرفت اقتصادی ، دانشگاه الزهراء، سال دوم، شماره ۵
- ۱۸- مفتاح ، محمد هادی و غلامعلی قاسمی و شیرین کرد نژاد (۱۳۹۴). امکان سنجی اجرای نظریع حکمرانی خوب در جوامع اسلامی با تاکید بر جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه پژوهشنامه ، علوم سیاسی، سال دوازدهم، شماره زمستان ، ص ۴۰-۷
- ۱۹- ملکی حسنونند، بهزاد و محمد جعفری وشهرام فتاحی و هادی غفاری (۱۳۹۸). سازوکار اثر گذاری هم زمان حکمرانی خوب و مخارج دولتی بر رشد اقتصادی. فصلنامه علمی - پژوهشی ، پژوهش های رشد و توسعه اقتصادی ، سال نهم ، شماره ۳۴ ، بهار ۱۳۹۸ ص ۹۹-۱۱۴

20- Klijn erik- Hans.(2008)Governance and Governance networks in Europe : An Assessment Of ten years of research on the theme .public management review 10. Pp.505-525 K

21- kaufman Daniel .Aart Kraay&pablozoido- lobatin.(1999) Aggregating Govern ance indicators (vol.2195)world bank publications online Availba leat <http://papers.ssrn.com/so13/papers.cfm?abstract-id=188548> Accessed on October 11 2012

22-world Bank (2006).strengtheningBank Grop engagement on Governance and anticorruption Tion commint Documentation /2104515/dc2000017-Governance.pdf.Accessed on October 12-2012

23-www.bti-project.org